

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Dominicæ VII. post Trinitatem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

Humanum dico propter infirmitatem carnis vestra. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditie & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitie in sanctificationem. Quum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitie. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero in vitam æternam. Stipendium enim peccati mors est: gratia autè Dei, vita æterna, in Christo Iesu Domino nostro.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM

Humanum & leue vobis aliquid quod ferre possitis, dico. Non enim loqui vobis possum, vt spiritualibus, feruentibus & perfectis, sed vt adhuc carnalibus: ideo quod virium vestrarum mensuram non excedat, iniungo. Sicut olim ante cõuersionem exhibuistis membra vestra seruire libidini, immunditie, luxurieq; qua polluistis corpora vestra, & sic eadem exhibuistis seruire iniquitati cum iniuria proximorum, trahenti ad iniquitatem aliam maiorem (iniquitas enim generat iniquitatem) ita nunc serui facti Christi, post agnitam veritatem exhibete membra vestra ad seruiendum iustitie & virtutibus ad obtinendam sanctitatem. Iustum enim est eadem membra, quibus olim ad Dei contemptum, ad Deiq; contumeliam abusi fuistis, nunc in ministerium, in obsequium & in honorem conuerture Christi. Cùm enim serui essetis peccati, satisfaciens concupiscentijs & illicitis desiderijs vestris, liberi interim, alienique fuistis à Domino iustitie. Nulla enim virtus, nulla honestas, non lex neque iustitia imperabat vobis, quia diuina spreuistis præcepta, idcirco malè liberi fuistis. In peccatis itaque & vitijs vestris viuentes, quem fructum, aut quam utilitatem habuistis tunc in quibus nunc cùm sanæ estis mentis, propter illorum turpitudinem erubescitis? Nam finis illorum vitiorum atque malorum operum est mors, id est, æterna damnatio. Itaque de seruitute peccati fructum habuistis ignominiam & confusionem, & in fine habituri eratis mortem æternam. Verùm nunc liberati baptismo per virtutem passionis Christi à peccato, cui olim seruibatis, & nunc serui facti Deo, habetis fructum vestrum, hoc est, charitatem vobis à Deo infusam, & bona opera in sanctificationem, que est virtutum consummatio, finem verò laboris vestri, quem in Dei seruitio sustinetis, habetis vitam æternam. Stipendium enim peccati est mors. Hæc enim sola, tam ea que est naturæ, quàm que inferni, debetur peccato: gratia autem Dei vita æterna. Videsne cùm rectius inferre putaretur, postquam dixisset: Stipendium verò iustitie vita æterna, non tamen sic (ne humano merito plus tribuens daret nobis superbiendi occasionem) sed aliter intulit, nempe ita: Stipendium peccati mors, gratia autè Dei vita æterna. Stipendium reuera peccati est mors, sic rectè etiã iustitie verè debetur vita æterna. Sed ab his veris-

i. Col. 3.

i. Timot. 2.

arrogas iustitiam veram. Si enim tibi arrogas, non iustitia, sed vt Pharisæo illo superbia est. Vera enim iustitia, ex te non est, sed ex Deo est. Quid enim habes, puta boni, quod non accepisti? Quapropter si accepturus es vitam æternam, iustitiæ quidem stipendium est, sed tibi gratia est, quomodo & tibi ipsa iustitia gratia est. Si enim ex te esset iustitia, rectè tibi deberetur vita æterna, cum iustitiæ debeatur vita æterna. Iam verò non ex te, sed ex Deo est iustitia tua: ergo ex gratia Dei est, si tibi donetur vita æterna. Neque enim habes alia merita, quam Dei munera, quibus cum vita æterna redditur, gratia pro gratia redditur, in Christo Iesu Domino nostro.

EXEGESIS EVANGELII DOMINICAE VII.

post Dominicam Sanctæ Trinitatis, . Marci VIII.

Varijs diuinitatē suam probat argumentis Dominus noster Iesus Christus, nec vspiam aliquid intermisit, quod incommodum salutemque fuerit nostram. Fecit miracula non solum multa, sed & varia. Sanauit infirmos, & hoc à varijs languoribus. Conuertit aquam in vinum: hodie verò, vt alio tempore quoque ferè similiter, ex septem panibus quatuor hominum millia refecit. Cum enim sequeretur illum turba maxima, quam fame afflictam & esurientem formidabat relinquere, ne deficerent in via longè à patria distantes (ea enim quæ secum in via assumpserant cibaria, consumpserant) miserus ipse est benignissimus Dominus turbæ & refecit eos. Nullum tamen hic miraculum est, quod Dominus turbæ miseretur, vt pote qui totus est pietissimus: sed quod ex septem panibus quatuor millia satiauit virorum. Quid enim mirum vt semel miseretur, qui nunquam non miseretur? Opera enim Domini vniuersa misericordia & veritas. Misericordia, quodque eius plena est terra, quia à fonte olei nihil aliud manare potest, quam oleum: & à fonte misericordiae quid emanabit, nisi misericordia? Quod ergo miseretur, neque rarum, neque mirum est: quod verò ex misericordia hoc modo præstat beneficium, miraculum est, & virtutis tantum diuinæ. Itaque ait Marcus Euangelista:

Cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent, quod manducarent, conuocatis discipulis suis, ait illis: Misereor super turbam.

Turba multa erat cum Iesu, puta, vt ex fine Euangelij liquet, quatuor millia hominum. Hi attracti dulcedine verborum, vultus, morumque Christi simul ac miraculorum gloria, secuti fuerant Salvatore in desertum. Et quamuis cibaria sumpserant, haud dubium itineri necessaria, hæc tamen infra biduum consumpta sunt. Neque enim putabant se longius progredi, aut tam diu Domino commorari. Verum salubriter eos seduxit Dominus, atque secum detinuit suæ eruditionis suauitate: adeo vt eius dulcedine capri, ab eo ægre possent separari. Quærebant enim ante omnia regnum Dei. Dulcior eis erat refectio animæ, quam corporis. Ideo vsque in tertium iam diem peruenerant, nullam sollicitudinem habentes de cibo. Atque ideo Dominus, quod promittit alio loco, voluit re ipsa ostendere, quod scilicet omnia adijciantur his, qui primum quærunt regnum Dei. Itaque Dominus

III 3. Iesus

Lucz 18.

1. Cor. 4.

Matth. 21.

Marc. 3.

Lucz 6.

Ioan. 2.

Psal 24. & 32.

Marc. 8.

Matth. 6.

Lucz 12.

Matth. 6.

D. discipulos
quare conuo-
cauerit Ie-
sus.

Hebr. 4.

Psal. 54.

Quantum
nos Deo re-
signare de-
beamus.

2. Par. 20.

Luc. 11.

Iesus sciens ciborum inopiam, procurandique cibaria impossibilitatem, nihilominus tamen inter hæc turbæ quoque attendens necessitatem, conuocatis discipulis quasi de remedio cum illis consulturis, dicit: Misereor super turbam. Quare discipulos conuocat, cum Apostolorum neque egeat, neque usus fuerit auxilio? Dicendum, Dominum Iesum omnia propter nos fecisse. Conuocat idcirco discipulos, cum illis tractaturus, quo instrueret prelatos, tamen si sciant quid sint facturi, non contemnere aliorum & subditorum maximè consilia, sed illis deferre honorem, eos interrogare, patienterque eos audire: & sic tandem quod optimum nouerit, aut suatum fuerit, agere, Misereor, inquit, super turbam. Quod homini naturale est, nemo non absque difficultate facit. Nihil autem libentius vult Deus, quam misereri & parere. Siquidem quomodo igni ex sua natura competit calefacere, ita Deo proprium est congruitque eius naturæ, misereri & parere. Neque enim Pontificem habemus, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Nec scimus alium qui adeo sit pronus, adeoque velit ex intimo cordis nostri misereri, sicut ipse: quippe cum nos simus opera manuum eius, & carnes pasceat eius. Dicit itaque suapte compassione: Misereor super turbam.

Quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via, Quidam enim eorum de longè venerunt.

Vide pijsimum cor Iesu, quam diligenter expendit, quam distinctè enumerat necessitatem turbæ, periculumque eius cupit auertere. Anima dixerit quod secum triduo iam manserant se continuo secuti. Sciebat eis quoque cibum deesse, tam propter loci inconuenientiam, quam quia quæ portauerant secum absumpta erant. Videbat igitur in se totam repositam auxilij spem, vt miraculo subueniret. Et obserua, quomodo hæc omnia explanat Apostolis quasi futuri miraculi prænuncians causam, hoc est, ipsam necessitatem. Voluit enim nos docere, non præsumere de singulari miraculo expectando, vbi humano modo adesse nobis potest remedium, quo utimur. Quod si defuerit, totos nos proiciamus in bonitatem Dei. Cum enim (vt inquit rex Iosaphat) ignoramus quid facere debeamus, hoc nobis residuum est, vt manus nostras ad Deum in cælum leuemus. Nullo enim pacto Deus noster nos deseret, vbi aliud à nobis aut à creatura auxilium habere non possumus. Aut enim eripit nos, aut subuenit, aut facit vt inter pericula simus absque periculo. Quod si tantum tibi esset periculum, aut etiam nihil aliud expectes, nisi subueniret Deus, quam mortem, confide filii, quia Deus te non derelinquet. Non tamen putes quod seruet semper te Deus à periculo mortis, sed quod te à malo & periculo quod tu formidas, eripiat. Nam cum sis mortalis, oporteatque te alioqui mori cum placuerit Deo, si te modo permittat mori, vel ex fame, vel ex frigore, vel alia necessitate, nec te liberet, quomodo velles liberari, liberabit te ab alio malo grauiori, & hoc per mortem, à qua, si sapiens fores, non cupies nisi ad Dei gloriam liberari. Qui enim tu scis, an magis tibi expediat vita quam mors? Cum ergo nescias, illi committe & crede eum facturum, quod tibi nouerit vtilissimum, Neque enim non nouit, neque abnuat bona data dare filijs suis, præsertim

confi-
quoc
tibi f
liber
altim
confi
cont
hor
com
reme
cunct
Et
fatu
No
mira
quar
ante
beran
benig
aut in
bipst
qui ig
dilin
enim
latim
suam
discip
Et
pten
Vic
& dia
trobi
cus &
discip
semel
tus, co
subue
ad tu
exhib
quoc
res pr
de pa
limo
nes.
verbi

confidentibus in se. Crede igitur, si in illum speraueris, ab omni malo à quocunque humana non poterit liberare industria, te liberabit. Quod si tibi salubrius fuerit pati, aut mori, quam ab horum utroque liberari, non liberans liberabit te. Non, inquam, liberans te ab hoc malo, quod malum æstimas, liberabit te à grauiori malo, quod ignoras. Innitere igitur plena confidentia super diuinam bonitatem, eiusque prouidentiam: non tamen ita, ut contempnas aut negligas quærere aut admittere consilia humana. Nam in hoc quoque, quod uteris remedio consiliove naturali, Deo te expedit ut committas, rogans illum, ut aut remedium suffragari tibi hoc faciat, aut remedij fructu te destitui, quomodo cunq; illi placuerit. Hoc si feceris, in cunctis diriget te Deus.

Et responderunt ei discipuli sui: Vnde istos poterit quis hic saturare panibus in solitudine?

Notatur hic discipulorum adhuc rudium imperfectio. Viderant enim miraculum de quinque panibus (quod ab hoc aliud fuit) & duobus piscibus, ^{Ioan. 6.} ^{Matth. 14.} quantam scilicet turbam his Christus saturauerit. Viderant quoque paulo ante, quam multa signa & miracula in languidos fecerat, omnes sanans liberansque, à quacunque detinebantur infirmitate. Sed inter hæc vide, qua benignitate utitur Dominus Iesus erga illos. Neque enim eos ignorantiæ aut imperfectiõnis coarguit, sed re ipsa, ac miraculo, illos instituere vult, sibis ipsisque eos ostendere. Volebat nihilominus docere, quam patienter eos qui ignorant aut imperfecti sunt, conuenit nos quoque portare, ac magis ^{Instructionis} ^{modus opti-} ^{mus.} dissimulanter quam torue aut dure eorum ignorantiam instruere. Nulla enim instructio melior est, quam ea, quæ non cum impetu infertur, sed paulatim sensimque introducit, dum errans aut ignorans eo perducitur, ut suam ipse errorem deprehendat. Hoc modo non raro Christus utitur ad discipulorum instructionem.

Et interrogauit eos. Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. Et præcepit turbæ discumbere super terram.

Vides, quanta utitur similitudine prioris miraculi de quinque panibus & duobus piscibus? Nam ut ibi hic eos interrogat quoque, & vniiformi utrobique utitur modo loquendi. Est etiam in utroque miraculo par & locus & causa. Per hanc igitur similitudinem & rei & locutionis Dominus discipulos excitare voluit, quo prioris recordarentur miraculi, quomodo ^{Marc. 6.} ^{Ioan. 6.} semel in deserto quoque saturauerit quinque millia. At illi nihil considerantes, cogitabant tantum de humana prouidentia, quæ tamen illis non poterat subuenire. Sciebat & ipse Dominus indubitaram possibilitatem naturalem ad turbam tantam pascendam. Nihilominus tamen antequam miraculum exhiberet, dixit: Misereor super turbam, & cætera, prouocare discipulos quoque volens ad misericordiam, ut pro esuriente turba rogarent memores prioris miraculi. Quod cum non intelligerent, interrogauit eos Iesus de panibus, quo tandem manifestum fieret, ex villa aut vico nullam esse alimoniam administratam, sed septem duntaxat in tanta turba mansisse panes. Disco hic, quantum desiderium, quantaque suauitas in turba fuerit verbi Dei, quæ adeo spiritali fuit refectioni intenta, ut corporalem oblita

Matth. 13.

fuerit sumere cibum. Siquidem (vt dixi) in tanta multitudine non vltra septem inueniebantur panes. Est quoque non dissimulanter prater eundem, quod Apostoli ad gloriam Christi, vt in Euangelista Mattheo, qui idem hoc miraculum narrat, liquet, non erubuerunt suam confiteri ignorantiam suamque imperfectionem. Dicitur autem hic, quod turbæ discumbere sunt iussæ super terram. In priori enim miraculo circa festum Paschæ, quando quinque satiavit hominum millia, discubuerunt super fœnum. Tunc enim in calidis illis regionibus fœnum seu gramina secanda pro fœno multæ erant in loco, quæ tempore nunc æstiuo propter solis ardorem nusquam erant.

Ioan. 6.

Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit & dabat discipulis suis vt apponerent: & apposuerunt turbæ. Et habebant pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & iussit apponi.

Dona Dei benedicere quid sit.

Vide quam studiose vbique suo nos exemplo instituit, vt eo maxime tempore, quando Dei dona sumimus, Deo gratias agamus, donaque eius benedicamus: quod nihil profecto aliud est, quam vt oremus, vt sumptio illius rei quæ benedicitur, ad Dei gloriam, & ad vtriusque hominis percipiatur salutem. Vnde manifesta fit impietas hæreticorum dicentium cibos & aquam, sal quoque & id genus similia, quæ benedicere consuevit Ecclesia, non benedicenda, sed benedictiones has iniuriam esse creatoris, qui creauerit omnia bona, & iuxta Apostolum, omnem Dei creaturam esse bonam: ideo in contumeliam creatoris inquit fieri, si benedicatur aliqua creatura, quasi ante benedictionem crediderimus hanc fuisse malam.

1. Tim. 4.

Si itaque benedictio huiusmodi Dei iniuria est, maxime iniurius erit in Patrem suum Christus Dei Filius, qui postquam creata à Patre omnia dicta sunt bona, benedicere præsumperit quædam, tanquam meliora eadem sua benedictione facturus.

Gen. 1.

Sed absit vt creaturam Dei putemus malam, quia nec Christus hoc arbitratus est, nec ita benedixit quasi qui malè factam benedicendo reformare vulerit. Sed hoc, quod benefactum est à Deo, benedicit vt ad vsum nobis non proueniat insalubrem. Hoc modo nos quoque benedicimus, non creaturam quasi malam corrigere præsumentes, sed hoc benedicendo oramus, vt per vsum creaturæ huius benedictionem nos à Domino accipiamus cælestem, nobisque ad animæ & corporis eius sumptio proueniat salutem.

Creaturas Dei quomodo benedicat ecclesia.

Cæterum, quod quædam alia vt aquam benedictam, sal & similia, quibus magis ad deuotionem quam ad corporalem vimur sustentationem, benedicimus, per virtutem orationis, nobis certum aliquid donari à Deo petimus, quod quilibet hac creatura vsum fuerit, percipiat. Sunt igitur exorcismi in Ecclesia vsum & benedictiones, puta ciborum, pomorum, carcerum, frondium, herbarum & huiusmodi, non aliud quam orationes Ecclesiæ quas sacerdos minister nomine totius populi fundit ad Deum, & virtutem effectumque ac beneficium humilantibus se ad huius creaturæ perceptionem, & in fide hoc ipsum, ad quod consecratum est, postulantis impetrat.

Benedictiones & exorcismi Ecclesiæ quid efficiant.

Verbi gratia. Aqua benedictur in Ecclesia ad repellendas satanæ (vbicunque respersa fuerit) machinationes, noxia quoque ac pestifera alia auerenda. Qua qui fuerit vsum, hoc propter quod consecrata est aqua, & quod sacerdos in persona Eccle-

Aquam cur & ad quid benedicat ecclesia.

Ecclesie Deum rogauit, si tamen in fide vltus fuerit, assequeretur. Quod nisi foret, quomodo verum esset quod Christus dicit *Quicquid orantes petitis, fiet vobis?* Item quæ: *Quicquid Patrem petieritis in nomine meo, dabit vobis:* quando hoc quod Ecclesie nomine & in persona omnium petitum est, non auditur? Sunt ergo benedictiones harum rerum, vt dixi, orationes, quæ Deo humiliter porrectæ & in fide postulatae, ex fide quoque vt oportet in vsum sumptæ, benignè à Domino exaudiuntur.

Marc. 11.
Ioan. 16.

Et manducauerunt, & saturati sunt. Et sustulerunt, quod superauerat de fragmentis, septem sportas.

Manducauerunt & saturati sunt ex septem panibus Domino eosdem multiplicante. Non crederentur autem qui manducauerant saturati, nisi de fragmentis quæ appetitum superauerunt manducantium, vt comedere plus hac vice non possent, septem colligerentur sportæ plenæ. Siue sportæ ibi fuerint, siue non fuerint (habet enim quæstionem apud curiosos, vnde sportæ venerint ad solitudinem seu eremum) tot fragmenta panum collecta sunt, vt sportas septem possent implere. Non est tamen a deo inconueniens, sportas ibi fuisse. Siquidem inter tot hominum millia non pauci, sed ferè omnes aut viaticum secum acceperunt, aut de viatico aliorum, quod vicini, amici ve sumpserant, sustentati sunt. Vnde enim vsque in tertium diem fuissent Dominum secuti in solitudinem, nisi panes secum sumpserint, quos comederent? Non ergo dubium est, multos sumpsisse pro se & suis necessaria, vt duobus reficerentur diebus, alijsquæ non habentibus participarent. Si itaque quod necesse erat, cibos & panes secum sumpserunt, quid mirum, si cophinos aut sportas quoque habuerint, quibus necessaria secum deferrent? Puerilis igitur & ridicula est interrogatio, vnde sportæ ad eremum venerint, cum non solùm verisimile, sed necessarium videatur, sportas adfuisse apud eos, qui cibos portauerant pro his, quos ex vno pago, aut vna familia, aut certè ex vna domo familiaritas aut necessitudo contraxerat. Quamdiu igitur panibus cibo ve occupatae alio erant sportæ, portabantur cum turba vsque in solitudinem. Porro cum tertia die omnes essent emacuatæ, tu miraris, vnde venerint cophini aut sportæ? Certè potuit fieri, vt tantam multitudinem sequerentur, qui panes ferrent in sportis venales, suumquæ ex turba quæstum agerent. Quibus panibus omnibus vsque ad septem consumptis, Christus eos, qui absque periculo iam non poterant reuertere, misericordissimè satiauit.

Erant autem qui manducauerant, quasi quatuor millia, & dimisit eos.

Euangelista Matthæus explicat quatuor millia, quia ista est libertas sacræ Matth. 5. scripturæ, vt minutias numeri parum curet. Siue enim in modico exuperet, aut paulo minor sit numerus quam narratur, nihil contra veritatem est. Quia tametsi discrepantia aliqua in locis alijs sacræ scripturæ inuenta fuerit, si modicissima (puta in numero aut loco) sit variatio, nihili pendenda est huiusmodi contrarietas. Neque enim in huiusmodi multum pensi habet scriptura. Iam filij nobis videndum est, quæ turbæ huius deuotionem imitemur triduo Dominum vsque ad inediam sequentis. Sequamur nos

V V V quoque

T. V
21

Sequitur Iesum
in desertum
quomodo de-
beamus.

Triduo sequi
Christum qd.

Ioan. 8.

Ecccl. 12.

quoque conuersi ad Dominum, oportet. Sequamur autem in desertum, col-
ligationem peccatorum peccandi que occasionem omnem relinquentes. In
nouitate enim vita hoc modo ambulantis, & nouiter conuersis, nihil tam
est necessarium, quam abstractam ab hominum familiaritate, à sociali con-
uersatione, ab inutili denique occupatione vitam agere. Sequamur autem
triduo. Prima sit dies, qua gementes peccata nostra cuncta plangamus, ge-
mendo, confitendo, & poenitentia opera faciendo. Secunda dies sit, qua pro-
positum firmemus contra omnem peccatum, contra omnem malum, & contra
hoc quodeunque non placuerit Deo. Tertia dies sit, qua studium imitatio-
nis vite Christi sumamus, ut que placita sunt ei, faciamus semper. Histi-
bus diebus filij, quibus non insipienter occupabitis totam vitam uestram, si
Christum fueritis secuti, si illum fueritis preestolati, cibabit vos pane vite,
reficiet cibo caelesti: quo confortati, redibitis in patriam uestram, vnde ex-
cidistis, perpetuae felicitatis. Quod nobis omnibus largiatur piissimus Do-
minus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto viuunt & regnat
Deus benedictus, Amen.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

*Septem Dei beneficia meditata, ut panes corpus, animam reficiunt: qua-
drifariamque quomodo Dominus miseretur. Et de octo huius
Euangelij documentis.*

Operu Chri-
sti prerogati-
ua quæ.

Miraculi hu-
ius sensus
myricus.
1. Tim. 1.
Math. 9.
Lucæ 5.
Ioan. 11.
Matt. 11.

Cum turba multa esset cum Iesu, ne haberent quod manducarent, conuocatis
discipulis ait illis: *Miserere super turbam.* Marci VIII. Non vnum dila-
taxat, sed multa docet nos Dominus Iesus in quouis operum suo-
rum. Eius enim opera præ alijs operibus omnibus hoc habent, ut nullum
sit quod scandalizet, nullum sit quod non ædificet, nullum quod non lo-
quatur & doceat. Quapropter nullum est miraculum Christi, quod non su-
pra hoc, quod est miraculum, potentiaq; diuinæ signum, aliquid instruat,
doceatque contemplantem, id quod modo in hoc quoque contingit mira-
culo. Nam iuxta literam historix Dominus Iesus quatuor millia homi-
num esurientium satiauit panibus septem. Nec tamen hoc adeo est insolu-
tum potentia eius diuinæ. Siquidem quis alius feminis grana modica mul-
tiplicat in terram iacta, facitque ut cum incremento maximo reddantur in
messe, nisi qui hodie ex paucis panibus hominum maximam multitudinem
pauit? Quod ergo ex granis facit paucis quotidie, hoc iam pridem, & nunc
iterum, ex paucis panibus fecit. Est tamen aliud quoque, quod aut hoc mi-
raculum loquitur, aut in hoc miraculo, iuxta spirituale sensum intelli-
gitur. Dominus enim Iesus in hunc mundum venit peccatores saluos facere,
colligere dispersos, & reducere errantes. Veniens itaque cepit prædicare, &
confluxerunt ad eum turbæ multæ. Vnde cunq; enim venerunt qui pole-
cerent opem & consilium ab eo, omnes benignè recepit, misericorditer ad-
iuuit, & sapienter docuit. Sequuta sunt igitur illum turbæ multæ, puta ex Lu-
dæis, ex gentibus, & ab initio nascentis Ecclesiæ vsque in finem. Quotquot
autem sequebantur illum, cum eo profecti sunt in desertum seu in solitu-
dinem, quo segregati à conuersatione generali hominum, subducebant se
quo-

quoque omni occasione peccandi. Qui enim peccandi renuit vitare occasio-
nes, non dicitur continere velle à peccato. Est igitur propter innocentiam
vita abstracta ac solitaria quaerenda. Est nihilominus alia causa propter
quam quaerenda est vita abstracta ac separata, puta vt ibi diuinum instin-
ctum liberior inspirationesque sacras percipiat homo. Neque enim in so-
litudine mundo seruitur, vt in ciuitate. Hoc tamen maxime de solitudine
intelligitur cordis, quæ occupationes excludit mundi. Propterea in Osee
dicit Dominus: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius.* Vides itaque
urbas, miserebatur. Et nisi profecto misertus esset nostri, venissetque ad
nos, perissemus omnes. Fuit igitur eius aduentus præcipue nobis necessa-
rius, vt Apostolus ait: *Deum qui diues est in misericordia sua propter nomiam chari-
tatem suam qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, caritatem sic aut nos in Chri-
sto, cuius gratia saluati estis.* Quod autem dicit inter eos esse, quorum miseretur
quosdam, qui de longè venerunt, significare vult nos peccatores gratiores,
quibus dicit Apostolus: *Vos qui longè eratis aliquando, nunc prope facti estis in san-
guine Christi.* Tres autem dies penitentia sunt exercitia, vt quicquid co-
gitando quicquid loquendo quicquidve operando deliquimus, quasi tri-
bus diebus stendo & gratiam Dei suspirando diluamus. Possunt nihilomi-
nus per tres dies, tres intelligi ætates hominum: Pueritia, Iuuentus & Sen-
ectus. In quibus si Christo quis inseparabiliter adhererit, ad refectionem
caelestis perueniet conuiuuij. Interim tamen in deserto penitentia reficiet
nos septem panibus. Qui sunt inquis, panes isti septem? Dico septem sunt
beneficia Dei, quæ in mente dum recoluntur, reficiunt & satiant. Primum
est, quod à Domino Deo nos esse creatos scimus: & hoc non ociose, sed vt
hic ipsum diligamus, illi seruiamus, nos illi subijciamus. Ipsum inquam,
Deum & creatorem nostrum, nos verò miseræ eius inutilesque creaturas
intelligamus. Creauit autem nos, vt participes nos suæ æternæ beatitudi-
nis faciat. Vide iam fili, an non reficiat hic panis, quando meditatio tua
circa hoc occupatur, vt sentias quanta dulcedine, quanto amore, quan-
toque misericordiate, cum non esses, vt esses, fecit. Et ad quid te fecit, ni-
si vt illum cognosceres, cognoscendo amares, amando illo fruereris? Vide
igitur quanti habitus sis à Deo, qui tibi dedit esse, vitam, animam rationa-
lem æternæ beatitudinis capacem. Secundus panis est quod te præciosiss-
simi Filij sui sanguine redemit. Cum enim necdum esses, cum inimicus
esses, cum mox natus filius æternæ eses damnationis, prouidit tibi quo
damnationis huius effugeres sententiam. Siquidem pro te passus, crucem
& mortem sustinuit, cuius in baptismo te participem faciens sibi incor-
porauit, vt posthac omnia eius merita sint tua, sisque filius ei adoptio-
nis æternæ. Tertius panis est, vt mediteris, quanta misericordia & beni-
gnitate te peccantem dissimulauit, sicut Apostolus dicit: *An ignoras o ho-
mo quod benignitas Dei ad penitentiam te adducit? Quod putas iam in
inferno æterno supplicio damnatos, qui paucioribus quam tu, peccatis
Deum offenderunt? Vnde tibi igitur, vt te peccata peccatis cumulate,
tanto tempore tecum dissimularetur, tanto tempore parceretur, & hacten-
us penitentia expectaretur? Si hæc rectè meditaris ac expendis, omnia
membra tua merito tremant dum vides singulari huc vsque admirabi-*

Vita solitaria
cur præcipue
quaerenda sit.

Osee 2.

Ephes. 2.

ibidem.

Tres dies
mythice quid.

Ætates ho-
minum tres
quæ sint.

Panes septem
mythice qui
sint.

Ad quid De-
us hominem
creauerit.

Col. 3.

Augustin.

Beneficium
redemptio-
nis quanti-
ssimum.

Galat. 3.

Apoc. 3.

1. Petri 2.

Dissimulauit
vii Deus nos
peccantes.

Rom. 2.

Ezech. 18.

liqué misericordia ad pœnitentiam te seruatum. Audi igitur vocem Dominicam, audi vocem Patris: Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat. Vide igitur vt huic misericordissimæ expectationi tuæ respondeas quoque, eo perfectius te ad Deum conuertens, eo diligens illum frequentius, atque humiliter te, hoc est ingratitude tuam deflens, quo tardior ad eum fueris reuersus. Quam liberalis, quanque gratuita est super me misericordia tua Domine (ait sanctus Bernardus) Ego peccabam, & tu distulabas: ego non continebam à sceleribus, & tu ab vltione abstinebas: prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu Domine prolongasti pietatem tuam. Quartus panis quem ruminas, quoque reficiaris est, quod quamuis ingratum, quamuis delinquentem, non tamen beneficijs suis Deus te destituit. Pauit te, à periculis eripuit & custodiuit te, gratiam hominum, fauores, tranquillitatem, sanitatem, & reliqua id genus beneficiorum munera innumera tibi tribuit. Si quid denique ei acceptum feceris, ad illum nunc conuersus, non minus id gratum erit illi, quam si nunquam peccasses. Postremo operibus tuis bonis ac virtutibus, non minus, quamuis deliqueris olim grauitate, te pœnitente retribuet, quam daret innocenti, si ad operum modo æqua te excitauerit charitas, quæ excitauit innocentem. Neque enim imputat Dominus peccatum, vt minus accepto ferat, quicquid à pœnitente, quam quod ab innocente offertur modo charitate id pari fuerit estimatum. Imo crede mihi, non minus amat Deus eum, qui post multa scelera ad ipsum redit pœnitens, quam eum qui nunquam peccauit. Quamuis de retributione futura (quandoquidem merita plerunque sunt dissimilia) hoc sentiendum est, vnumquemque rezepturum iuxta opera sua, non vt in pœnitente peccata dimissa damnentur, sed vt bona opera in vtroque iuxta mensuram suam coronentur: mala autem aut hic, aut post hanc vitam purgantur. Propterea hunc panem ruminans: Quid dicam, quidam inquit, ò bone lesu de tua misericordia, qui non minus conuersum peccatorem diligis, quàm innocentem. Quintus panis est, quod diligentibus Deum omnia facit cooperari in bonum. Vide & expende hic fidelitatem diuinam. Siue enim agas, siue patiaris, si modo ad Deum toto fueris conuersus corde, ipse faciet vt non solum bona, verum etiam peccata tua tibi occasionem operetur boni maioris. Sextus panis est, quem manducabis, si meditatus fueris Dei bonitatem & benignitatem erga te. Nam bonam voluntatem, vbicumque defuerit facultas operandi, pro opere suscipit Deus, computat atque coronat. Si quidem bonorum fructum non egens, bonam recipit voluntatem. Voluntas autem tunc bona est, si nullum bonum quod agere valet, imperfectum relinquat. Septimus panis est vltima refectio æternæ felicitatis. *Quam magna, inquit Psalmista, multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti in mentibus tuis.* Perfecisti eis qui sperant in te. *Inebriabuntur enim ab vberitate domus tue, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Meditare igitur, quando post multas huius vitæ miseras, post labores & sudores requies beata dabitur, quam dulcis erit vox illa: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* Interim autem filij hos panes septem in deserto huius vitæ comedite, aut cultateque ad Domini vocem dicentis: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Hi enim panes septem probe masticati excitabunt

Bernardus.

Beneficijs vti Deus peccantes non destituerit.

Prover. 4.

Rom. 2.

Electis vti omnia cooperentur in bonum. Roman. 8.

Bonitas & benignitas Dei erga homines quantitas

Psalm. 119. Veritas boni dicitur quæ sit.

Psalm. 119. Beatus homo æternam quietam sit refectio. Matth. 11.

Matth. 11.

Deus vii
quadrifariis
miseretur.

tabunt & comedenti appetitum, & gustui saporem præbent. Est itaque
misericordia Domini super nos magna nimis, quippe qui quadrifariam
miseretur. Primo namque miserendo non accipit nec respicit personam
cuius miseretur, quia absque respectu & discrimine miseretur omnium, sic
ut scriptum est in Ecclesiastico dicente: *Miserati hominibus circa proximum suum,*
misericordia autem Dei super omnem carnem. Sine enim peccator, siue poenitens,
siue iustus fueris, non te abscondes à calore dilectionis eius. Diligit enim
omnes, ideo miseretur omnium. Verùm, si dicis quomodo peccatores dili-
git, cum scriptum sit: *Aliis in odio habet peccatores:* Dicendum: Deus non dili-
git peccatores, iuxta hoc quòd sint peccatores, nec propterea, quia sunt pec-
catores, sed eos qui modò quidem peccatores sunt, ideo diligit, ut diuinam
dilectionem erga se & misericordiam sentiètes, fiant non peccatores: imò ut
faciat eos non peccatores, hoc est, poenitentes. Nam teste Augustino: Si Deus
peccatores non dilexisset, de calis ad terram non descendisset. Quod ipse
quoque testatur dicens: *Non exorauerunt pro peccato suo, aut qui gi-
gant, qui destructi sunt, confidentes sua virtuti.* Secundo, miseretur poenitenti-
bus: Quomodo enim poenitentium non miseretur, quomodo eos non di-
ligeret, quando quidem Angelis Dei testatur esse gaudium in celo super vno
peccatore poenitentiam agente? Tertio diligit iustos, sicut ait in libro Pro-
uerborum: *Ego diligentes me diligo.* Secundo, miseretur Dominus in desi-
nenter, nec peccatis vincitur humanis, sicut scriptum est: *Misericordia autem
Domini ab aeterno & usque in aeternum super iniquitibus eum.* Neque enim miseri-
cordia eius principium habet neque finem. Et ideo Iudith mulier sancta
Oziam reprehendit, quod Domino tempus constituerat miserendi, dicès:
Hos quinque dies expectemus misericordiam à Domino, In quibus scilicet si nihil
recipimus auxiliij à Domino, trademus nos hostibus. Reprobavit autem hoc
Iudith, dicens: *Vos qui estis, quærentis Dominum? Non est iste sermo qui miseri-
cordiam prouocet: sed potius qui iram excitet & suorem accendat.* Posuistis vos
tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem còstitulistis ei?
Semper itaque miseretur Dominus, Abacuc propheta dicente: Cùm iratus
fueris, misericordiam recordaberis. Tertio miseretur Deus abundantè, quia
diues est in misericordia. Quod Anselmus explicat, dicens: Quid miseri-
cordius intelligi valeat, quàm quod peccatori æternis tormentis deputato, &
non habenti unde redimat se, Deus Pater dicat: Accipe vnigenitum meum,
& da pro te? Et ipse Filius: Tolle me, & redime te? Non defuit enim Deo mo-
dus alius nos redimèdi, quàm ut moreretur pro nobis. Sed Deo placuit ostè-
dere charitatem suam erga nos immensam, quam euidentius monstrare nõ
potuit, quàm moriendo pro nobis, & nostra debita sua morte soluendo.
Quarto, miseretur Deus conuenienter. Neque enim ad peccata miseretur,

Eccle. 11.

Psalm. 11.

Eccle. 12.

Peccatores
quomodo di-
ligat Deus.

Augustin.

Lucæ 5.

Eccle. 16.

Lucæ 15.

Prover. 8.

Miseretur
vni in desinen-
ter Deus.

Psalm. 101.

Iudith 7.

Iudith 2.

Abacuc 3.

Miseretur
vni Deus abun-
dantè.

Ephes. 2.

Anselm.

1. Pet. 2.

T. V
21

Miseretur
quomodo
Ihes con-
uenienter.

Tob. 13.
Documenta
ta huius Eu-
angelij octo.

Prover. 16.

Ad pietatem
Christi que-
nam moue-
riur.
Beneficia
quæa Chri-
stus turbis
exhibuit.
Math. 5.
Lucæ 5.
Math. 14.

Lucæ 11.
Lucæ 12.
Marc. 7.

Panum nu-
merus my-
sticè quid
figuet.
Ioan. 6.
Di combere
super terram
quid mysticè
Eiaie 1.
Math. 19.
Marc. 10.
Lucæ 13.

Geatig vi sint
Deo agenda.

Benedicere
cibum vt de-
beat mus.

1. Timoth. 4.

Piscès mysti-
cè quid signèti.

neque delinquentibus conuiuet. Miseretur quidem peccanti vt respiciat, sed non vt in peccatis peuseueret. Iustè igitur & verè loquebatur sanctus To- bias, dicens: *Ipsi castigauit nos propter iniquitates nostras. & ipse saluabit nos propter misericordiam suam.* Postremo, sciendum in hoc esse Euangelio octo, qua nos edificat. Primum, quod quasi consilium capturus Dominus cum discipulis eos conuocat, atque quomodo sit turbæ succurrendum, tractat. Sunt enim qui circa iniuriam aut ignominiam sui non fieri putarent, si alios cõsulerent. De his in Proverbij dicitur: *Vidisti hominem sibi sapientem videri, magis spem illo habebit insipiens.*

Secundum, quod ad pascendam turbam Dominum mouit, non vanitas, sed pietas. Misereor, inquit, super turbam. Pietatem autem Saluatoris mouere poterant multa. Facile enim moueri poterat, qui suapte natura pi- entissimus est. Primum quod ad miserèdum inuitabat Dominum, erat tur- ba, in qua multi eius erant misericordia digni, multi ei deuoti, multi boni, multi simplices & verecundi. Quare magis mouebatur. Inuenimus enim Christum turbis sæpius beneficia impendisse. Verbi gratia: Beneficium pri- mo exhibuit instructionis. De quo Mathæus: *Videns Iesu turbas ascendit in montem &c.* Et alibi: *Contruerunt turbam Iesum, vt audirent illum, &c.* Benefi- cium item exhibuit sanationis. De quo item Mathæus: *Exiens, inquit, Iesu, vidit turbam multam, & misertus est eius, & curauit languidos eorum.* Tertiū fu- it beneficium corporalis refectiois, de quo in hoc auditur Euangelio. Sec- undum quod inuitabat Christum ad miserendum, est quod triduo Iesum sustinuerant, seu cum eodem perseuerauerant. Perseuerantia nanque & ro- gandi importunitas impetrat citius. Vnde habemus in Euangelio, exem- pla parabolica, de amico veniente de via, de iudice iniquo & vidua, qui om- nes perseuerando quod petebant, obtinuerunt.

Tertium quod inuitabat Dominum, erat turbæ indigentia seu necessi- tas, quia non habebat quod manducaret. Quartum quia laborauerunt. Qui- dam enim de Iongè venerunt. Quintum, quia laboraturi erant, & periculo exponendi, si Dominus non reficeret eos. Ideo dicit: *Deficient in via, si di- misero eos ieiunos.* Sextum quia erant in solitudine, vbi humano non poterant consilio mederi fami. Tertium, quod edificat, est numerus panū mysticus. In prima refectiõne turbæ, hoc est, in veteri testamento ex quin- que sunt panibus satiati, qui Mosi libros quinque significant: hic verò septē fuerunt, tempus indicantes gratiæ, quo septem donis iam Spiritus sancti cõ- fortamur. Quartum, quod edificat, est quod discumbere hic iubentur super terram. In maiori enim astimatione temporalia legis tempore erant, vt po- te quæ Deo seruentibus remuneranda promittebantur. *Si volueritis* (inquit) *& audieritis me, bona terra comedetis.* At in noua lege terrena omnia suadetur contemni, sub pedibus esse, calcari, relinqui, contemni, & pauperibus distri- bui. Quintum, quod gratias egit, docens nos dona Dei cum gratiarū actio- ne percipere. Sextum quod benedixit cibum, vt nos cibum quoque bene- dicamus orantes, quo eius saluber sit vsus. Vnde de cibo Apostolus loquens: *Sanctificetur enim* inquit, *per verbum Dei & orationem.* Septimum, quod ius- sit apponi pisces, haud dubium pro condimento refectiois: quo intelli- gimus discretionem optimum esse in omni opere bono condimentum. Aut

Septi-

septimum est quod iussit ea, quibus turba erat reficienda, per Apostolos apponi, quo cognoscamus quicquid per prælatos nostros circa nos agitur, ad salutem nostram pertinens, haud aliter accipiendum esse nobis quam à Deo. Neque enim in prælatis nostris humanam debemus aspiciere industriam, sed providentiâ contemplari diuinam, ut eos diligamus, reuerentiamur, illisq; obediamus, quos nobis præposuit Dominus rectores, patres, & promotores nostræ salutis. Ostaui, quod multiplicando panes adeo turbam satiavit, ut plura quam essent apposita, superessent: quæ colligi utpote in usum pauperû distribueda, mandauit, volens nos beneficijs suis resectos non immemores fore pauperû, ut in Euangelio quoq; monet, dicens: *Veruntamen quod superest, date eis emofynam, & omnia munda sum: vobis.* Filij charissimi, accipiat exempli deuotionis ex turba illa, quæ toties, continuèq; sequitur Dominum præ desiderio audiendi verbû diuinum. Audiatis igitur vos quoq; cum desiderio verbû Dei. Detractores & blasphemix hæreticorum, vesicas suas (quibus nihil præter aerem inest) inanes exufflantiû, non sunt verbû Dei. Scitur quid sit verbû Dei: Nempe quod cõforme est moribus & operibus Christi. Neq; enim aliud docuit, & aliud fecit Christus: sed scriptum de eo legimus, quod

Eccle. 17.
Multiplica-
tio panû quid
inueniet.
Luca 21.

Act. 1.

Ioan. 8.

DOMINICA VIII. POST DOMINICAM S.
Trinitatis Epist. B. Pauli Apostoli ad Rom. VIII.

Debitores sumus non carni, ut secundum carnem viuamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Non enim accepistis spiritum seruuus iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, hæredes autem Christi.

PARAPHRASIS IN EANDEM EPISTOLAM.

Ante verba lectionis huius dixerat Apostolus Romanis: *Vos autem non in carne estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis.* Qui si fuerit spiritus in nobis, ex debito tenemur non seruire carni, ut satisfaciamus consentiamusve eius concupiscentijs, quamuis teneamur eius infirmitatibus necessitatibusq; in administratione victus vestitusq; curam tanquam animæ instrumento administrare. Itaque debitores sumus non carni, ut secundum carnem viuamus. Non enim ita sumus debitores carnis, ut curam